

Dranouter

Steil de mist in

4 september 2010

Je kon er in het beste geval wat twijfelachtige erkenning mee oogsten. Meestal echter kwam het neer op een draai om je oren of, veel erger, gezichtsverlies. Dat laatste totdat de volgende idioot zich liet verleiden om in te gaan op het honend geuite „dat durf je niet!“. Dat bleek voor een opgroeiend jongetje vaak iets zo onweerstaanbaar te zijn dat ermee vergeleken de rode lap voor een stier weinig meer was dan een nuchter lefdoekje. Het moet zijn dat er in mij nog heel wat huist van het jongetje van toen want, inderdaad, het werkt nog steeds! Soms. Men wordt geacht met het klimmen der jaren wijzer te worden en de bruggen naar dat soort infantiel gedrag achter zich verbrand te hebben. Maar nee hoor! Er ging al dadelijk iets kriebelen toen ik las hoe de Heuvellandstappers hun Elfbergentocht aankondigden: *„Naarmate de afstand toeneemt, stijgt de hoeveelheid onverharde weg én de moeilijkheidsgraad met als absoluut hoogtepunt de enige echte, onvervalste en niet te onderschatten Elfbergentocht. DURF JE DE UITDAGING AAN.“*

De kapitalen en het ontbrekende vraagteken zijn van hen.

50 kilometer in het Heuvelland af te stappen met elf „bergen“ op het menu, wie biedt er meer? Niemand, kennelijk, want deze tocht vindt haar gelijke niet in Vlaanderen. Zeggen ze. Je begrijpt het al onmiddellijk; proza op een zodanig provocerende manier gesteld, ach, dat wou ik toch wel eens aan de praktijk toetsen. Overmoedig? Misschien. Wellicht. Maar er was nog iets. Een gelegenheidsbewoner van de regio had me al herhaalde malen op het hart gedrukt dat er in Heuvelland zoveel mooie wandelingen te wachten lagen dat ik het beslist toch eens moest proberen. Natuurlijk ging ik overstag.

Heuvelland

De acht dorpen die samen Heuvelland vormen – De Klijte, Dranouter, Kemmel, Loker, Nieuwkerke, Westouter, Wijtschate en Wulvergem – liggen allemaal in het uiterste zuidelijke puntje van West-Vlaanderen. Heuvelland is dus een gemeente, niet direct een regio. Al heeft de omgeving niet per toeval zijn naam gekregen. Hier, niet ver van de stad leper liggen namelijk de Westvlaamse heuvels. Namen als de Rodeberg en de Zwarteberg, de Scherpenberg en de Kemmelberg zullen voor velen wellicht een bekende klank hebben. Voor mij alleszins wel. Al had ik de meeste van die „bergen“ enkel nog maar vanuit de verte gezien. Onder de voet gelopen had ik ze geen van alle. Maar dat even daar gelaten, mijn zegsman had overschot van gelijk: het landschap is er mooi en door het uitgesproken reliëf ook bijzonder. Prachtige vergezichten, beboste hellingen, natuurreservaten en weidse landbouwgronden wisselen elkaar af. Wat moet een minnaar van heuvels en tot stilte vergleden groen nog meer hebben? Het extra zetje van een georganiseerde wandeling wellicht.

Door in te gaan op de uitdaging van de Heuvellandstappers overtrad ik twee regels. Ik had ze weliswaar mezelf gesteld dus het mocht wel even. Voor deze ene keer. Ik had me namelijk voorgenomen een hele tijd te wachten voordat ik me nog eens op het West-Vlaamse platteland zou begeven en bovendien mocht het doel van een wandeling niet verder dan een uur rijden met het autootje van mijn honk liggen. Deze wandeling paste niet in het keurslijf van deze regels maar alla, ik ben het mijn lezertjes toch verschuldigd zo nu en dan met iets ongewoons op de proppen te komen, toch? Kwestie van de aandacht levendig te houden en de klant te binden. Tja, ik zal wel erfelijk belast zijn, neem ik aan, mijn

ouders hebben ooit nog een kruidenierswinkel uitgebaat...

De start

Ze begonnen er al vroeg aan, daar in Dranouter. Officieel kon er al vanaf zes uur in de morgen ingeschreven worden voor de tocht van 50 kilometer. Mijn gewoonte getrouw was ik al flink vóór die tijd paraat maar bij mijn aankomst werd ik toch al netjes naar een parkeerstrook geloodsd. De zaal van het Ontmoetingscentrum De Klakeye was al redelijk goed bezet met wandelaars die de komst der dingen schenen af te wachten. Een wat haastig geschreven mededeling verklaarde dat inschrijven voor deze beproeving maar vanaf ten vroegste kwart voor zes mogelijk was. Doordat ik dat kattebelletje niet gelezen had, posteerde ik me samen met een ander gehaast persoon al vóór die tijd aan het tafeltje waar het inschrijven moest gebeuren. Waarna al spoedig iemand opdook, voorzien van een wit geldkistje, die mij de oranje inschrijvingskaart en een „roadbook“ overhandigde. Dat laatste is een zeer wijdlopijge benaming voor een half A-viertje maar het was toch een aardige attentie omdat de komende marteling er systematisch in omschreven werd. Zodat iedereen die zich wat al te overmoedig in het avontuur had gestort zich nu al een idee kon vormen waar het lijntje kon breken. Toen ik de namen telde van de bergen die mij op deze tocht lagen op te wachten, raakte ik wat in de knoei met de gehanteerde wiskunde. Ik telde namelijk „slechts“ acht bergen! Later zou blijken dat sommige van die bulten tweemaal moesten beklommen worden zodat de rekening uiteindelijk toch klopte. Tegen de tijd dat ik goed bezig was aan de wandeling, had ik het aantal van elf bergen al meermaals in vraag gesteld. Volgens wat mijn spieren me vertelden waren het eerder dertig dan wel elf heuvels. Of elvendertig misschien.

De inschrijvingskaart was attent voorzien van afscheurbare stukjes ter grootte van een bescheiden postzegel die elk recht gaven op één gewone consumptie in welke rustpost dan ook langs het traject. En eentje was gereserveerd voor een „specialeke“ in een duurdere prijsklasse. Mooi, het scheen de veronderstelling te wettigen dat er aan de organisatie veel aandacht was besteed. Spijtig genoeg bleek dat onderweg niet altijd aantoonbaar. De bewegwijzering was bij wijlen minimaal. Zo niet onvoldoende. Of de pijltjes waren slecht geplaatst. Het zat er dus alweer dik in dat ik, en met mij nog anderen, velerlei dwaalwegen zou bewandelen en dat de vooropgestelde 49,9 kilometer ruim zou overschreden worden. Daarenboven hadden onverlaten op twee cruciale plaatsen de pijltjes weggehaald. Gelukkig was het plakband met het initiaal van Aktivia waarmee ze waren bevestigd geweest nog blijven hangen. Zodat na enig delibereren met andere dolende geesten toch een min of meer verantwoorde keuze kon gemaakt worden omtrent de te volgen weg.

Kilometer nul

Dranouter ligt dus in West-Vlaanderen. Sinds 1 januari 1977 is het dorp een deelgemeente van Heuvelland. Het ligt in wat bekend staat als de Westhoek en het grenst aan Frankrijk. Daar ter plaatse wordt het dorp aangeduid met „Nouter“ waarbij het me niet zou verwonderen indien dat zou uitgesproken worden als „Noeter“. Hier te lande is Dranouter vooral bekend om zijn festival. Tot 2010 werd dat „Folk Dranouter“ genoemd maar sinds dit jaar hebben de organisatoren het roer enigszins bijgedraaid en worden er ook andere genres dan folkmuziek aangeboden. Traditioneel gaat het feest door gedurende het eerste volledige weekend van augustus. In zijn soort is Dranouter het grootste festival van Europa. Het begon nochtans zeer bescheiden met enkele groepen op de speelplaats van het plaatselijke schooltje. In de 30 jaar dat het bestaat is het festival uitgedijd tot een evenement van 4 dagen lang dat zich afspeelt op 7 podia. Naast traditionele folkgroepen staan er de laatste jaren steeds vaker enkele bekende namen op het programma als publiekstrekker. Een bijzonder aspect van dit festival is de zorg die er besteed wordt aan de impact die het heeft op het milieu. In 2008 werd voor het eerst het afvalwater van het festival gezuiverd met actieve kool. Het was een primeur in de festivalwereld. Nobelesse oblige en onvereenkomstig de milieuvergunning is dit zo voor de komende 20 jaar voorzien.

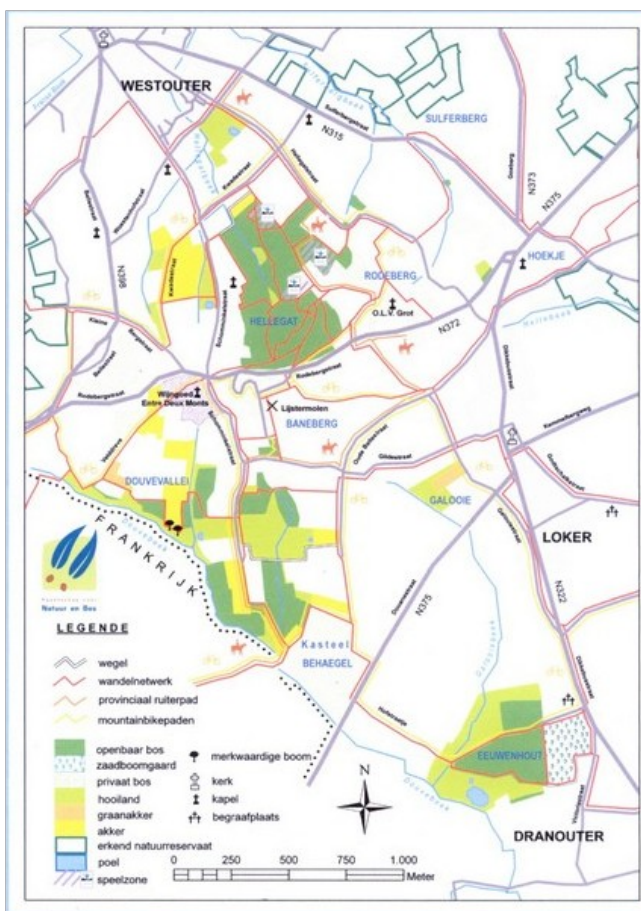
Een luidruchtige maar verder tamelijk milde aanloop

Het was nog goed donker om kwart voor zes toen ik aan deze wandeling begon. Weliswaar had ik me voorzien van mijn trouwe zaklampje om onderweg niet helemaal in het duister te moeten tasten. Nochtans is het schamele licht dat het levert lang niet altijd voldoende opdat ik trefzeker de soms listig onduidelijk aangebrachte pijltjes zou kunnen spotten. Mijn nachtgezicht schijnt niet helemaal op peil te zijn. Als uil was ik al lang gestraald en door de evolutie tot verdwijnen gedoemd. Ik speel het dan meestal zo dat ik kan ver trekken vlak achter een groep aan. De ervaring heeft me geleerd dat een enkeling door gaans niet voldoende is om alle subtiliteiten die de parcoursmeesters hebben ingebouwd in het traject goed te kunnen onderscheiden. Met een groep(je) zijn er meer ogen en min der kans om iets te missen. Ik trof dit keer een groep lawaaipegegaaien die zich constant kwekkend en roepend door het landschap werkten. Vooral in de nu extra rustige bossen was dat gedrag mij een doorn in het oog. Maar ja, bij gebrek aan wat beters eet een ezel ook wel distels. Eentje van mijn illustere „gangmakers“ liep zich duidelijk in te spannen om zo luid mogelijke scheten te laten. Nu moet ik bekennen dat ik zelf door mijn eetgewoonten van de laatste maanden een zekere neiging tot flatulentie vertoon. Zeker wanneer de dar men door het wandelen aan een constante massage onderworpen worden. Maar telkens de inwendige gasdruk een zekere kritische waarde dreigt te overschrijden, probeer ik de akoestische consequenties daarvan tot een minimum te beperken. Aan het genoeg van het ongeremd ruften geef ik me slechts over in afzondering. Het exemplaar van de mensheid waarmee ik hier bij het begin van de wandeling geconfronteerd werd, was echter vast besloten zijn petomane gaven aan iedereen op te dringen. Veesten als de beesten, dus. Maar voordat dit helemaal de scatologische toer opgaat: een ander individu in deze roe rige bende had zich gespecialiseerd in het laten van boeren die klonken als de schreeuw van een voorhistorisch dier. Of als een verdienstelijke imitatie daarvan door een hollen-

mens. Nog een ander hoestte en rochelde alsof hij minimum één long te veel had en die vooral kwijt moest.

Vooreerst ging het nog vooral licht bergaf. Door de heersende duisternis was vanzelf sprekend nagenoeg niets van de omgeving te zien. De dunne maansikkel en de twinkelende sterren hielpen absoluut niet om daaraan wat ten goede te veranderen. Zo heb ik van het soldatenkerkhof in Dranouter slechts de plaat gezien die ernaar verwees. Ofschoon het traject vlak naast dit treurige relict liep. Overal in de Westhoek vindt men overigens dat soort kerkhoven. Dikwijls op de meest onverwachte plaatsen. Het zijn de littekens van de Grote Oorlog, nu bijna een eeuw geleden begonnen, die tot ons al ler lering worden behouden en scrupuleus onderhouden.

Het was aangekondigd en het geschiedde ook zo dat de wandeling eerst door het natuurgebied met de poëtische naam Eeuwenhout ging. Veel meer dan de onmiddellijke omgeving van waar ik me bevond heb ik er niet van gezien. Wat ik er hier over te vertellen heb, heb ik dus uit de tweede hand.

De kaart van de streek aan de Belgische kant van de grens

Het Eeuwenhout ligt op een helling in de vallei van de Douvebeek tussen de kernen van Loker en Dranouter. De hoogteligging varieert er tussen 45 en 75 meter. Tot kort na de Tweede Wereldoorlog stond het Eeuwenhout te boek als een bos van ongeveer 20 ha met vooral zomereik, gewone es, esdoorn, haagbeuk en zwarte els. Met uitzondering van 22 are bos dat toebehoorde aan wat nu het OCMW (het Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn) is, werd het loofhout na de Tweede Wereldoorlog gekapt en werden de gronden omgezet tot landbouwgrond. In 1990 kocht het toenmalige Waters en Bossen een gebiedje. Enkele akkers en het vruchtbaarste hoger gelegen weiland werden herbeboest. De bosranden kregen een brede gordel van struiken. Naast dit bosgedeelte bleef 10,2 ha van het Eeuwenhout open grasland. Rond de twee hooiweiden werden meidoorn en sleedoorn aangeplant. Daarvan meende ik, ondanks de slechte lichtomstandigheden, inderdaad de meidoorn herkend te hebben. Het reliëf verloopt in trappen en dwars door het gebied ligt een holle weg. De afwisseling in vochtigheid, bodemgesteldheid en hoogte zorgen in het Eeuwenhout voor vele verschillende biotopen. Vochtige en droge plaatsen, kale bodem, ruigten, verspreide bomen, houtkanten, bos en struweel, je vindt het hier allemaal. Of het een Steenuil dan wel een Ransuil was, kan ik niet zeggen maar een uil was duidelijk niet in zijn hum met het geroep en gedruis en liet zich verontwaardigd horen. Ik stond dus niet alleen met mijn afschuw voor die akoestische pollutie. Wijs beest. Het Eeuwenhout is nu in handen van het Agentschap voor Natuur en Bos van de Vlaamse overheid.

Na het oversteken van een asfaltbaan kwam ik in het kasteeldomein „Behaegel“ terecht. Het hek stond uitnodigend open voor ons wandelaars. Wat normaal niet het geval schijnt te zijn. Naar verluud bleef het kasteel aan mijn rechter kant maar gezien heb ik het alweer niet. Het traject leidde rond de vijvers in het park. Die vijvers worden gevoed door de Douvebeek die hier naast het park loopt en die de grens met Frankrijk vormt. Eenmaal uit het park kwam ik in het natuurgebied „Douvevallei“.

De Vlaamse Gemeenschap heeft hier recent heel wat bosjes en nieuwe wandelpaden aangelegd waarvan deze wandeling nu gebruik kon maken. De deurloze poortjes die toegang verlenen tot deze wandelpaden zijn zo geconstrueerd dat een voetganger wel en een fietser niet kan passeren. De Douvebeek ontspringt op de flanken van de Vidaigneberg, een heuvel waarmee later op de dag nog een kennismaking gepland was. De beek stroomt van daar af oostwaarts naar de Leie.

Het Agentschap voor Natuur en Bos beheert sinds 1994 een deel van de bestaande bosjes en zet armere landbouwgronden om in gemengd loofbos. Tussendoor liggen er weilanden en hooilanden die door ecologisch verantwoord beheer uitgegroeid zijn tot een mooi staaltje van natuurontwikkeling. Voor het begrazen zorgen vooral Shetland-pony's en Dexters (dwergrunderen). Ondanks de duisternis meen ik hier en daar de produkten gezien en ontweken te hebben die dit vee ongegeneerd overal achterlaat. De moderne en scherpe grenzen van de percelen vervagen stilaan tot wat ze vroeger misschien ook waren. In de Douvevallei staat de dikste knotwilg van Vlaanderen: een schietwilg met zo maar eventjes 7,7 meter omtrek!

De kabelbaneberg

De eerste serieuze helling die moest genomen worden op deze dag was de Baneberg. Vanzelfsprekend ging het uitgezette traject niet langs de beschaafde wegen maar integendeel over de steilste flank van deze heuvel. Hier en daar was het zelfs zo erg dat er in de heuvelflank primitieve trappen waren aangelegd. Hetgeen een medewandelaar de commentaar ontlokte dat het maar goed was dat men daaraan gedacht had. En inderdaad, het zou een hachelijke onderneming geweest zijn zonder dat hulpmiddel tegen zo'n hellingsgraad op te tornen.

De Baneberg, 143 meter hoog, ligt nabij Loker. Zijn wat ongewone naam dankt de heuvel aan de eigenaars van de berg in de 13^e en de 14^e eeuw: de familie Bane. De top van de helling ligt tussen de Rodeberg en de Vidaigneberg. Nabij die top staat een molen, daarom

wordt de helling soms ook Molenberg genoemd. Hoewel het ondertussen al redelijk goed licht was geworden, kwam er nu wat anders roet in het eten van de goede zichtbaarheid gooien: mist. Af en aan werd die lichter dan weer dichter en de voormiddag was al flink gevorderd voordat de zon permanent te zien was. Al bleef het in de verte toch heel de dag nevelig.

Net zoals al de andere heuvels in de West-Vlaamse heuvelrug is ook de Baneberg een zogenaamde getuigenheuvel. Dat staat in Vlaanderen voor een heuvel met een bepaalde geologische geschiedenis. De heuvel aan sich is daarbij een aanduiding (een „getuige“) van hoe het landschap er lang geleden uitzag. Getuigenheuvels ontstonden namelijk in het Laat-Mioceen (van 23 tot 5,5 miljoen jaar geleden). Tijdens die geologische periode steeg de zeespiegel sterk en kwam heel Vlaanderen onder water. De zanden die toen zijn afgezet worden de zanden van Diest of het Diestiaan genoemd. Het bijzondere aan dit zand is dat het relatief veel ijzer bevat. Toen de zee zich na het Mioceen definitief terugtrok naar het noorden, werden de afgezette zanden blootgesteld aan verwerking. Het ijzer ging roesten en daardoor koekte het zand samen tot ijzerzandsteen. Dat was uiteraard beter tegen erosie bestand dan het gewone zand. Op plaatsen zonder ijzerzandsteen spoelden de zachtere lagen weg. Wat bleef waren de heuvels uit de hardere grondstof. Die heuvels zijn nu nog steeds in het landschap te zien en ze „getuigen“ dus van het vroegere bestaan van de Diestiaanzee. Niet alleen hier is dat soort heuvels te vinden. Ze vormen een keten die van in Noord-Frankrijk over West- en Oost-Vlaanderen tot zelfs in de provincie Limburg loopt.

Een kabelbaan en een wijngaard. Beide hier te lande eerder zeldzaam te zien.

De Baneberg heeft nog twee merkwaardige zaken te bieden. Tussen de Rodeberg en de Vidaigneberg bevindt zich een stoeltjeslift. De enige in Vlaanderen. Het is niet zomaar een kabelbaantje want ze werd door authentieke Oostenrijkers gebouwd en het uitzicht ervan doet je bijna spontaan naar de ski's grijpen.

Behalve deze Alpijnse reminiscentie is hier ook nog wat anders te vinden dat aan een heel andere streek in Frankrijk doet denken: wijnbergen! Het moeten de meest noordelijk gelegen wijngaarden in Europa zijn. Hier blijkt dat er geen opwarming van de aarde nodig is om druiven te kunnen kweken in België.

Al helpt het natuurlijk wel als je een helling ter beschikking hebt die naar het zuiden is georiënteerd en die ook anderszins nog beschermd ligt tegen ongunstige klimaatomstandigheden. Vermits het domein gelegen is tussen twee bergen heet het zeer toepasselijk „Entre-Deux-Monts“. Bij Bacquaert omringen ze met veel zorg en liefde hun wijnstokken sinds 2004. Dit is echter niet de enige plaats in de West-Vlaamse heuvels waar aan wijnbouw wordt gedaan. Op de Monteberg wordt al sinds 1996 „gewijnboerd“. Daar zijn ze geëvolueerd van 600 stokken tot maar liefst 23.000 stuks. Jean-Pierre Six mag zonder meer de peetvader van de Heuvellandse wijncultuur genoemd worden. Samen met zijn zoon Ward runt hij de vignoble „Monteberg“. Toen meneer Six dertien jaar geleden met zijn hobby startte, had hij nooit kunnen bevroeden dat de wijnbouw voor hem een fulltime bezigheid zou worden. Ook zijn zoon Ward is ondertussen voltijds wijnboer geworden. Sinds 2005 is Heuvelland zelfs erkend als wijnbouwgebied. Dit houdt in dat er een kwaliteitslabel, een appellation, kan behaald worden en anderzijds dat daardoor de hoeveelheid die mag geproduceerd worden beperkt is. Het gaat nu eenmaal om de kwaliteit veel meer dan

om de kwantiteit. Ons voor de wijnbouw eerder atypische klimaat is daarbij eerder een uitdaging dan een hulp. Al het mogelijke wordt echter gedaan om het eindproduct kwaliteit en karakter mee te geven. Veel aandacht werd geschonken aan het uitkiezen van de juiste druivenrassen. De keuze viel uiteindelijk op Chardonnay, Pinot Gris, Pinot Noir, Kerner en Siegerrebe. „Late“ soorten, heb ik me laten vertellen, die dus wat later op het jaar hun volle kwaliteit bereiken en die daardoor nog even van een eventuele goede nazomer kunnen profiteren.

Lokkend Loker

De kerk van het dorp Loker mag zonder overdrijven kolossaal genoemd worden. Reeds van verre waren de vier hoektorens op de massieve toren zichtbaar. Ook de rest van het kerkgebouw is buitenproportioneel groot. De kerk werd volledig verwoest in de Eerste Wereldoorlog, meer bepaald in de periode 1917-1918. Ze werd in 1924 opnieuw gebouwd door architect Dumon die daarbij uitging van het plan van de 15^e eeuwse laat-gotische kerk. Daarvan werd de zware, grondig gerestaureerde westertoren bewaard. De kerk werd

De kolossale kerk in Loker

net voor de Tweede Wereldoorlog beschermd.

Hoe bescheiden het dorp voor de rest ook is, het kan bogen op een lange geschiedenis. De oudste sporen van permanente bewoning in dit gebied zijn terug te voeren tot de tijd dat de Menapiërs hier de plak zwaaiden. De Menapiërs waren een Keltische stam waarvan onder meer te Kemmel en te Werwick archeologische sporen zijn teruggevonden. Na de Romeinse verovering werd in de 1^e eeuw van onze jaartelling een wegennet aangelegd waarlangs Romeinse bewoning kon groeien. Er zijn te Loker een aantal Romeinse vondsten aangetroffen, die

echter geen bewijs vormen van permanente bewoning. Hoewel de naam zelf van het dorp pas voorkomt vanaf de 11^e eeuw, moet er hier al bewoning geweest zijn vanaf de 9^e eeuw. In de schaduw van de kerk kon even gerust worden om van de eerste beklimming van de Baneberg wat bij te komen.

En mijn kop ziet rood, rood, rood...

Een eerste keer, inderdaad, want die puist lag onverzettelijk nog te wachten totdat we hem in het zweet onzes aanschijns nogmaals hadden beklommen. Over een onverhard pad en steil naar boven. Niet dat de afdaling veel respijt gunde want de volgende hindernis was reeds in het parcours geprogrammeerd: de top van de Rodeberg. Die ligt op 135 meter boven zeeniveau.

De naam van de heuvel is niet, zoals je misschien zou denken, afkomstig van de kleur van zijn aarde maar wel is er een verband met het woord „roden“. In de streektaal betekent of betekende dat „rooien“ of „ontbossen“. Het verwijst naar de eerste ontbossingen van de berg in de 10^e en 11^e eeuw.

Rond 1900 woonden op de berg de zogenaamde „kortwoonsten“. Het waren families die in kleine, armoedige huisjes woonden. De mannen verdienden wat geld bij Franse boeren, de vrouwen met de verkoop van zelf gebreide zaken.

Tot het begin van de 19^e eeuw was de berg vrijwel geheel met heide bedekt maar van dan af werden de hellingen geleidelijk aan met naald- en loofbomen beplant. Gedurende de Eerste Wereldoorlog werd de berg flink beschoten en bleef er alweer een kale bult over. Die later opnieuw werd beplant.

Het getuigt van niet weinig masochisme dat sommige wandelaars zich beklagd hebben over het feit dat in een vorige aflevering van deze tocht „de Trap“ niet zat. Nu moet je niet te licht denken over die trap; het is een regelrechte verschrikking. Ik kan het weten want bij deze gelegenheid werd ik eroverheen gejaagd. Een schier eindeloze reeks uitgravingen in de flank van de heuvel. Met boomstammetjes en planken tot „treden“ versterkt. Ongeveer 100 zijn er daarvan. Ik heb ze niet geteld want ik was er niet op voorbereid dat het er zoveel zouden zijn. Langs deze trap wordt over een kleine horizontale afstand een niveauverschil van maar liefst 60 meter overbrugd. Bergop te belopen, in dit geval, dus terwijl de zwaartekracht onvermoeibaar je lijf omlaag trekt. Sommige optreden (de verticale kanten) zijn wel een halve meter hoog. Ik beken grif dat ik die hindernis genomen heb zwetend, blazend en zuchtend als een karrenpaard. Boven vond ik geen reden tot juichen want daartoe ontbrak me de adem. Bovendien schreeuwden ongeveer alle spieren en spiertjes in mijn benen „Idioot!“ Of iets van die strekking.

Ging het zoëven naar omhoog, dan mocht ik daarop afdalen. Niet dat dat altijd een zegening is want het kan ook behoorlijk belastend zijn voor de reeds getergde beenspieren. Ik was nu onderweg naar het op de noordelijke en westelijke flank van de Rodeberg gelegen Hellegatbos. Dat is een bosgebied dat als natuur- en wandelgebied dienst doet. De naam van het bos verwijst naar een diep ravijn onderaan de Rodeberg, het „gat in de helle“. Hoewel het beklimmen van de Rodeberg tot nu toe een redelijk helse ervaring was geweest, was een ontmoeting met Lucifer en consorten me bespaard gebleven. Hier in het „Hellegat“ wordt namelijk niet de toegang tot het rijk der duisternis bedoeld maar „helle“ schijnt in de streektaal te staan voor „heuvel“.

Tijdens de afdaling werd ik geconfronteerd met de kleurrijke, wat trieste resten van het recreatiecentrum Kosmos. Tot in de jaren tachtig van vorige eeuw was dit één van de grote attractiepolen van de provincie, zowel voor gezinnen als voor kampen en schoolreisjes.

Kosmos. Nu wijlen.

Vooraf het openluchtzwembad was erg bekend. Geleidelijk raakte het centrum echter wat in verval en in 2002 werd de vergunning van het zwembad ingetrokken.

Ik was ondertussen afgezakt tot het „Kotje Piepersbos“. Het is aan die rare naam gekomen door een legendarisch bewoner ervan. Een zekere Cyriel Vanuxem, lokaal alom bekend als, jawel, Kotje Piepers. Het verhaal gaat dat, voor je het bos in mocht, je hem eerst een „pieper“ ofte een kus moest geven. Of hij daarbij al dan niet onderscheid maakte tussen de geslachten van de zoeners, vermeldt het verhaal niet. Zoals vele andere in-

woners uit de regio hadden Kotje Piepers en zijn vrouw Maria Lenoir het niet breed. De „Schreve“ (Franse grens) was echter vlakbij en wat ligt er dan meer voor de hand dan een beetje smokkelen om wat geld in het laatje te brengen. Maria lanceerde zich in de smokkel van boter. Ze maakte daartoe zakken in haar wijde rok waarin ze pakjes boter stak. In de zomer kon dat echter al eens verkeerd gaan wanneer de boter begon te smelten. Ze heeft er haar bijnaam aan overgehouden: Marietje Beuterbille (Marietje Boterkont). Een andere bekende bosbewoonster was Zientje Heursel. Zientje woonde tot 1915 in het Hellegatbos in een woning van plaggen. Zij en haar gezin probeerden te overleven van wat ze in het bos vonden en wat ze bij elkaar konden bedelen. Ze leefden er een kommervol, ruw leven

als halve wilden.

Over de Schreve

Een uitbreiding van het „Rodenbergdomein“ die nog vrij nieuw is, enkele onverharde paden en een nieuw bruggetje over de Hellegatbeek leidden me vervolgens tot aan de voet van de Vidaigneberg. Die verheft zich tot 130 meter boven zeeniveau. De naam van deze heuvel is alweer afkomstig van een familienaam. Vidaigne in dit geval. Een familie die in de 13e en 14e eeuw de berg in eigendom had.

Er volgde daarna een afdaling langs een serie visvijvers die „Pêche à la truite“ aankondigden. Ik dacht dat de forel snelstromend, zuurstofrijk water nodig had. Deze vijvers gaven me stuk voor stuk de indruk daaraan in genendele te voldoen. Stilstaand water met de kleur van erwtensoep door de ongelimiteerde algengroei... Een beetje forel houdt het daar toch niet lang uit, volgens mijn inschatting. Wat niet belet dat er druk hengeltjes werden uitgegoot en dat er nog meer over en weer getaterd werd tussen de zich selectief vervelende jagers op onderwaterwild.

Ongemerkt was ik de staatsgrens gepasseerd. Er zijn hier geen aanduidingen over waar België eindigt en waar derhalve „La douce France“ begint. Mogelijk dat het „Pudefort“ daartoe een aanduiding was geweest maar ik heb die bunker helemaal niet gezien! Alsof iemand hier sarcastisch aan het werk was geweest omtrent de beproevingen die mijn deel waren geweest tot nu toe, ging het immer dalend langs de „Purgatoire“ (het vagevuur!) naar Berthen.

Berthen

De toren van de Saint-Blaisekerk in Berthen

Het dorp presenteert zich op zijn website als volgt: „*Berthen, charmant petit village de Flandres compte 503 habitants. Il vous offrira la quiétude et la beauté des ses paysages champêtres aux mille couleurs*“. Klein is het dorp alleszins, stil is het er ook en die duizend kleuren heb ik niet geteld maar daarin begint toch stilaan de vermoeidheid van de herfst te sluipen.

Het dorp ligt in een vallei tussen vier bergen: de Katsberg, de Zwarteberg, de Kokereelberg en de Boeschepeberg. Je kan van hier dus letterlijk vele kanten op. Maar wel altijd omhoog.

De kerk is gewijd aan Saint Blaise en ze werd tijdens de Tweede Wereldoorlog vernield. Later werd ze herbouwd in een meer hedendaagse stijl.

In Berthen was de rust- en controlepost gevestigd die twee keer moest bezocht worden. Dat kwam, wat mij betreft, niet te vroeg want het werd dringend tijd om de voorraad brandstof voor de inwendige kachel wat aan te vullen. Wat middels de knapperige broodjes met hesp in de rustpost perfect te doen was.

Een kat een kat noemen

Al snel na het verlaten van de rustpost in Berthen ging het traject over allerlei veldwegels naar de Katsberg. In het Frans Mont des Cats. Vele van die paadjes zijn smal en in het midden door het regenwater diep uitgesleten tot verraderlijke geulen. Het is zaak hier op te letten de voeten niet om te slaan want dat kan daar, te midden van nergens (ongeveer), tot ernstige logistieke problemen leiden. Bovendien wordt het soms om ondoorgrondelijke redenen nodig gevonden om hier allerlei puin in de geulen te storten. Van halve bakstenen

over hele kasseien tot gebroken borden. Dat maakt het nog eens extra precair om te wandelen.

De Katsberg moest bij deze gelegenheid twee keer „genomen“ worden. Met zijn top op 164 meter boven de Noordzee was het meteen ook de hoogste puist die vandaag te veroveren viel.

De naam van deze berg heeft in oorsprong niets van doen met onze feliene vriendjes de katten. Wel schijnen de wortels van deze naamgeving te liggen in chatten. Of liever de Chatten. Dat moet een Germaanse volksstam geweest zijn die hier nog heeft gehuisd. Ik had van die gasten nog nooit gehoord, eerlijk gezegd.

En dan denken die jongelui van tegenwoordig dat zij het chatten hebben uitgevonden. Een berg van een vergissing.

Eigenlijk ligt de heuvel op het grondgebied van de gemeente Godewaarsvelde.

Op de Katsberg staat een Abdij, de Abbaye du Mont des Cats. Het is een cisterciënzerabdij van de Trappisten. De abdij werd daar in de 17^e eeuw door Vlaamse monniken gevestigd. Tijdens de Franse Revolutie werd ze verwoest en in 1826 is het klooster herbouwd. De trappisten van de abdij maken een kaas, de Mont des Cats, die goed te vergelijken is met de Port Salut. De kaas wordt sinds het eind van de 19^e eeuw in een kleine, onafhankelijke kaasfabriek gemaakt van de melk die door de omliggende boerderijen aangeleverd wordt. De melk wordt niet behandeld en ze wordt op de traditionele manier tot kaas omgevormd en aansluitend in een pekelbad gezouten. Het rijpen vindt plaats in de kelders van de Abdij op de Katsberg. De paters verzorgen de kazen verder. De kaas blijft minstens één maand rijpen in de abdij. In die tijd wordt de kaas gewassen met pekelwater en gekleurd met rocou, een roodachtige product uit annato-zaad. De kaasmassa is hard en heeft kleine gaatjes.

Een ongewoon zicht op de televisiemast op de Mont des Cats

De abdij kan bezocht worden en ik las ergens dat er bij die gelegenheid ook een film kan bekeken worden. Je moet daar echter wel 40 euro voor over hebben! Het moet wel een heel bijzondere film zijn dat er zoveel geld kan voor gevraagd worden om hem te bekijken. Misschien omdat de elektriciteit om de projectielamp te laten branden met emmertjes moet aangevoerd worden. Of anders omdat die Trappisten enkel maar doortrapte tiesten zijn.

In de buurt van de abdij staat ook de Chapelle de la Passion.

Binnen de muren van de abdij zocht Maarschalk Ferdinand Foch naar verluid rust en bezinning tijdens de Eerste Wereldoorlog.

Wat echter van overal zichtbaar is, tientallen kilometer in het rond, is de rood-witte zendmast. Die is niet minder dan 200 meter hoog! Daardoor is de Katsberg van overal duidelijk te identificeren. Toen ik aan de voet ervan stond was de mast met stukjes te zien door de mist. Een raar gezicht, het leek wel of een deel van de mast onafhankelijk van de rest in het ijle zweefde.

Boven op de Katsberg was een rust- en controlepost waar het erg rustig was. Ik vermoed omdat die enkel door wandelaars over de langste afstand werd bezocht.

Hoe spreekt een Fransman de naam uit die bovenaan staat?

Comment prononcer...

Vlak voor het klooster wezen de pijltjes het bos in. Daarmee was ik op weg naar Boeschepe. Duidelijk een Vlaamse naam. Geweest, want de Fransen hebben er een vreemde draai aan gegeven. Zo trof ik op een wegwijzer de schrijfwijze „Boëschèpe“. En ik die dacht dat een trema (of umlaut?) in het Frans niet bestond. Ergens anders was het dan weer Boeschèpe. Ik vraag me wel af hoe een Franssprekende dat allemaal uitgesproken krijgt. Aan het einde van een afdaling voerde een veldweg naar de voet van de Boeschepeberg. Die is 131 meter hoog. Of 139 meter zoals op een plaat boven te lezen staat. Dat

blijft een vraag. Het was alweer een steile klim.

Al vanaf de prehistorie moeten hier mensen gewoond hebben. Bij opgravingen in 1964 zijn vele bewerkte vuurstenen voorwerpen gevonden. Tot in 1900 werkten er twee windmolens op de Boeschepeberg. Eén daarvan, de Moulin Decanter, werd in 1918 gedynamiteerd. Een lot dat vele windmolens in die droeve periode beschoren was omdat ze konden dienen als uitkijkpost voor de „vijand“. Vroeger stonden er op de flanken van deze heuvel vele kleine huisjes met riet bedekt. Het waren de onderkomens van even zovele thuiswevers die hier een karig bestaan bijeen werkten. De vrouwen verdienden wat bij door te spinnen of door kant te klossen. De bevolking die daar toen woonde was enigszins van het dorp geïsoleerd en werd nogal eens met de nek aangekeken. Het kan echter verkeren want nu is deze plaats erg gezocht om er te wonen of te verblijven. In 1942 werd hier boven door de Duitsers een observatiepost gebouwd. Met sterke schijnwerpers werden 's nachts de overvliegende vliegtuigen in het zonnetje gezet om ze met het luchtafweer neer te kunnen halen. Ook de bunker waar ik stond is een overblijfsel van de Duitse bezetting. Van hieruit

Een stukje landschap van boven op de Boeschepeberg. De einder is de ganse dag mistig gebleven.

ontrolt zich het landschap in de richting van de zee, het dal van de Leie en de mijnstreek.

Kokerele of Kokereel?

De afdaling van de Boeschepeberg werd onmiddellijk gevolgd door de beklimming van de Kokereleberg (112 m). Of de Kokereelberg. Daarover zijn mijn bronnen het alweer niet eens. In het Frans heeft men de rangen gesloten en wordt er eendrachtig gesproken over de Mont Kokereel. Je kon het allicht al raden: de voet van de Kokereelberg ligt vlakbij de voet van de Boeschepeberg en de Katsberg. De naam van de berg is nu eens niet van één of andere familie afkomstig maar afgeleid van het Franse woord „querelle“ dat staat voor ruzie of twist. Op deze berg is in het verleden blijkbaar een ruzie uitgevochten.

Alle kleuren zwart

De afdaling van de Kokereleberg leidde me voor de tweede keer naar de rust- en controlepost in Berthen. Vanaf daar lag er nog een serieuze hindernis te wachten om de beenspieren andermaal te teisteren: de Zwarteberg. Zoals de wegbeschrijving het stelde: „*Enkele veldtrajecten, een aantal veldwegen en we staan op de Zwarteberg (152 m)*“. Een wel erg optimistische weergaven van de feiten. Wel was het inderdaad maar een relatief korte etappe van 4,8 kilometer tot de rustpost in het Parc Départemental Marguerite Yourcenar. Net buiten het park trof ik een ras dat ik uitgestorven waande: de asfalttoerist. Een familie verenigd rond een picknicktafel, afgeladen met spijs en drank, op een stukje gras langs de weg. Een beredderende maman, een volgevreten père en drukke kinderen die zich schreeuwend met elkaar onderhielden. En een blèrende autoradio. Wat moet een mens

In het Parc Départemental Marguerite Yourcenar

meer hebben op een zonnige zaterdagmiddag?

De rustpost in het park bood weinig gelegenheid tot rust. Het was er daartoe veel te druk. Allicht omdat daar zowat alle afstanden langs moesten komen.

De Marguerite Yourcenar naar wie het park vernoemd is, was me bekend als een Franse schrijfster. Ze was de eerste vrouw die in 1981 de status van onsterfelijkheid verwierf door toegelaten te worden tot de Académie française. Ze bleek de ideale middenfiguur te zijn tussen de veel te sensuele Colette en de veel te militante Simone de Beauvoir. Ze had weliswaar over zowat alles een

eigen mening maar ze bracht die op een minder pregnante manier dan de anderen.

Ik heb tot nu toe steeds gedacht dat Yourcenar haar echte naam was. Blijkt het toch wel een anagram daarvan te zijn zeker! Ze werd geboren in 1903 als Marguerite Antoinette Jeanne Marie Ghislaine Cleenewerck de Crayencour. Een aardige mondvul en iets te lang om op de omslag van een boek te drukken. Het is blijkbaar met die „Crayencour“ dat ze wat gerommeld heeft. Ze was de dochter van een Belgische moeder van Waalse adel (Fernande de Cartier de Marchienne) en een Franse adellijke vader uit de Nord (Michel Cleenewerck de Crayencour). Haar moeder overleed kort na haar geboorte en haar vader voedde haar op buiten het reguliere schoolsysteem. Hij leerde haar moderne talen en Latijn. Zij bewonderde hem om zijn zin voor avontuur, zijn weetgierigheid en zijn non-conformisme. De beste vriendin van haar moeder, de schrijfster Jeanne de Vietinghoff, werd haar tweede moeder en groot voorbeeld.

Ze debuteerde als schrijfster met „Alexis ou le traité du vain combat“ in 1929, het jaar ook dat haar vader sterft.

In 1939, wanneer de oorlogsdreiging alsmáar duidelijker werd, vertrok zij op uitnodiging van de vertaalster Grace Frick naar New York, waar zij docente vergelijkende literatuurwetenschap aan het Sarah Lawrence College werd. In 1947 verwierf zij het Amerikaans staatsburgerschap. In 1950 kocht zij samen met Grace een houten landhuis, *Petite Plaisance*, in het plaatsje Northeast Harbour op Mount Desert Island aan de kust van Maine, dichtbij de Amerikaans-Canadese grens. Het landhuisje was, volgens wat ze zelf erover schreef „*modeste, mais géable, accueillant sans apprêt, bourré de livres*“. Het is nu een museum. Marguerite Yourcenar overleed daar in 1987.

Marguerite verbleef hier in de Nord in het riant gelegen huis voor een deeltje van haar vroege jeugd. Het huis ligt prachtig. Bijna boven aan een vrij steile helling die op het zuiden uitkijkt. De lager gelegen bossen schijnen eindeloos verder te golven onder het oog van de beschouwer.

Het hele domein is nu in handen van het Département du Nord dat zich ertoe verbonden heeft het te onderhouden, de natuur te beheren het het toegankelijk te houden voor het publiek. Het voormalige huis van de familie wordt opengesteld voor Europese schrijvers van overal die hier aan hun oeuvre komen laboreren in een kader dat de creativiteit heet te stimuleren en het ontdekken van de natuur en ontmoetingen met de bevolking van „le Nord“ mogelijk maakt. Indien de luidruchtige bende net buiten het domein een afspiegeling was van die bevolking, dan zou ik me als schrijver wel wachten ze te ontmoeten. Als wandelaar ook, overigens.

Hop paardje, hop

Vanaf de rustpost in het mooie kader van het domein Yourcenar vertrok nu een lus rond de Zwarteberg. Eerst een flink lange en pittige afdaling door het bos die het ergste deed verwachten voor wanneer ik straks nog eens dezelfde controlepost moest frequenteren. Maar dan vertrekkend vanuit het dal. Eens buiten het bos was het reliëf wel wat vriendelijker en ging het in hoofdzaak steeds bergaf. Onderweg noteerde ik alweer dat de Vlaamse roots van deze streek nooit veraf waren. Le Coin du Loup werd door een brave man in zijn voortuintje vertaald als Wolfs Houck en even verder lag daar de Meulen Houck. Een hellingetje van niets, slechts 60 meter hoog.

Er blijkt hier in de streek nogal wat te paard gereden te worden. Sommige paden zijn ook als potentiële ruitersporen aangeduid. Herhaald kwam ik ruiters van allerlei slag tegen. Vlak voordat ik in Saint-Jans-Cappel aankwam passeerde ik aan een wei waar zich een massief werkpaard ophield. Net toen ik voorbij was begon de grond opeens te trillen. Bleek dat het paard met zijn niet te verwaarlozen massa van meerdere honderden kilo kwam afgestormd. Briesend en met de kop en heen en weer slaand. Even beving me paniek want het leek erop dat mijn aanwezigheid door het beest als storend werd ervaren. Evenwel ging het om drie aankomende ruiters die het paard al veel eerder in de smiezen had dan ik. Ten prooi aan een hormonale opstoot kreeg het beest het dus op de heupen (en op waarschijnlijk nog andere, niet nader te noemen, onderdelen). Het toeval wilde nu dat het vrij brede baantje opeens overging in een smal, ongelijk pad van misschien maar dertig centimeter onbegroeide aarde. Onbegroeid, dat wel, maar toch bezaaid met steenbrokken. Ik vond het raadzaam om de drie ruiters voor te laten gaan want het denkbeeld van een paard dat me in de nek liep te ademen, lokte me helemaal niet aan. Dus liep ik aldra op een goede twee meter afstand tegen de reusachtige kont van een wit paard aan te kijken. Net had ik bedacht dat het toch wel merkwaardig was dat die paarden er moeiteloos in slaagden om die vier poten trefzeker neer te zetten op die ongelijke ondergrond of het achterste paard struikelde opeens en het ging door de voorpoten! Gelukkig bleek de ruiter ervaren genoeg om het beest direct weer op de been en onder controle te krijgen. Maar eigenaardig genoeg hoorde ik hem zeggen dat het mijn schuld was! Ik zou te dichtbij hebben gelopen. Ja zeg! Had dat paard soms ogen op zijn kont? Ik heb ze in elk geval niet gezien. Wat is het toch dat mensen die met dieren omgaan een onschokbaar vertrouwen schijnt te schenken in de karakteriële eigenschappen van die beesten? Honden zijn altijd onvoorstelbaar intelli-

gent en doorbraaf, katten zijn altijd lief en mooi en iemand die reptielen houdt vindt ze misschien wel de kroon op de schepping. En nu zouden paarden ook al zo superieur zijn! Het zal wel nooit goed komen tussen mij en die paarden, vrees ik.

De kerk van Saint Jans Cappel

Saint-Jans-Cappel (en dat is geen schrijffout) lag in het zonlicht te blinken in zijn dalletje. Het dorp is relatief jong. Het is pas ontstaan tijdens de Franse revolutie. Voordien maakte het deel uit van het Ambacht (la châtellenie) van Bailleul. Die stad heette toen nog „Belle“. Tijdens de revolutie is er nogal wat veranderd in Frankrijk en de repressie waaraan de katholieke kerk en zijn bedienaars onderworpen werden, is bekend. In Saint-Jans-Cappel kochten de inwoners voor de som van 42500 francs zelf de kerk zodat er geen profane bestemming kon aan gegeven worden. De priesters werden wel verbannen en vervangen door personen die van overheidswege „goedgekeurd“ waren. De bevolking moest hen echter niet. Onder Napoleon verliep alles wat ordelijker en de rust keerde weer. De Grote Oorlog liet ook hier zijn sporen na. In de periode tussen 1914 en 1918 was Saint-Jans-Cappel een legerplaats voor soldaten van allerlei nationaliteiten die zich hier tijdelijk aan het oorlogsgeweld in de loopgraven konden onttrekken. In maart 1918 lanceerden de Duitsers een offensief tegen het front van Armentières. Er volgden vreselijke gevechten rond het nabije Bailleul. Begin april gelastten de

militaire overheden de evacuatie van het dorp dat vervolgens zwaar gebombardeerd werd. Daardoor werden de meeste huizen tot puin gereduceerd. In de Eerste Wereldoorlog verloor het dorp niet minder dan 51 van zijn inwoners aan het oorlogsgeweld. Drie daarvan waren burgers. In de aanloop naar de Tweede Wereldoorlog werden soldaten uit Frankrijk en Noord-Afrika in het dorp ondergebracht. Het werd later door de Duitsers ingenomen en vier jaar lang stond het dorp vervolgens onder Duits gezag. Het bilan aan doden was tijdens de laatste oorlog niet zo dramatisch als voorheen maar toch overleefden acht inwoners de gebeurtenissen niet. Eén van die slachtoffers werd door de Gestapo gemarteld en stierf in Mauthausen.

Eindspel

Het kerkhof op de Zwarteberg

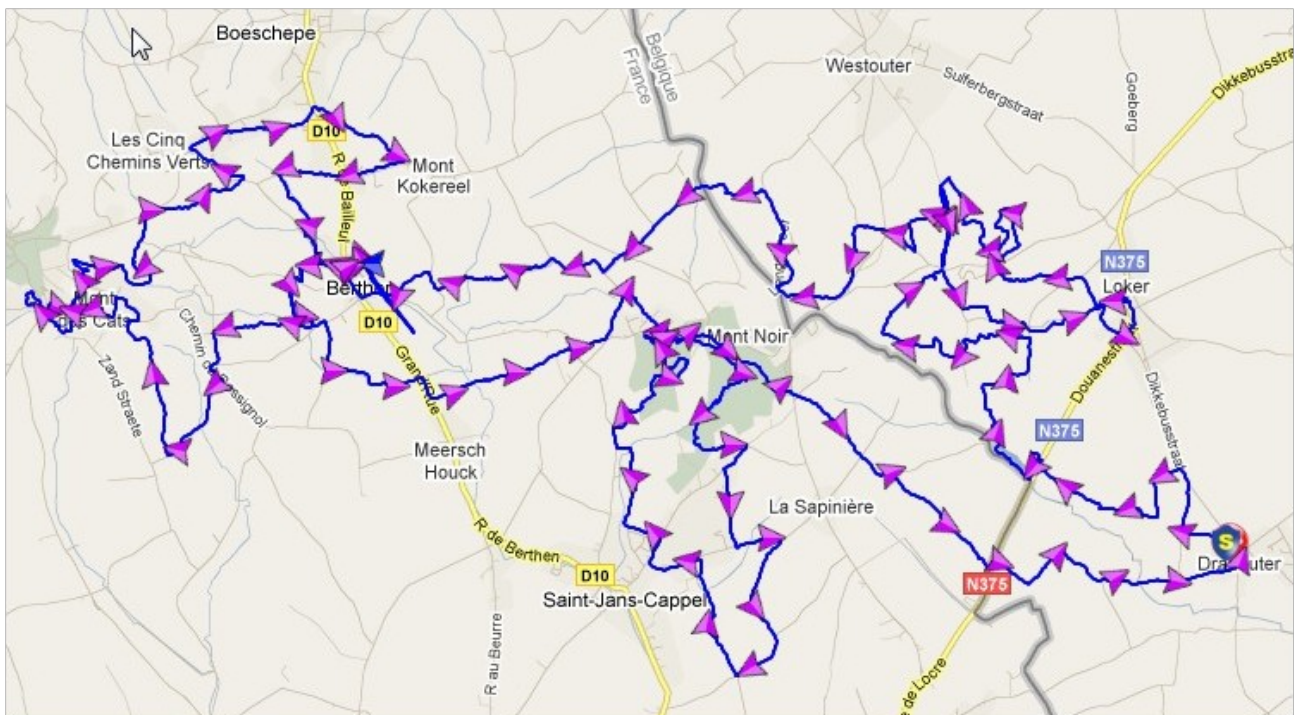
Saint-Jans-Cappel was een keerpunt want het ging vandaar weer op de Zwarteberg en het domein Marguerite Yourcenar aan. Enkele lastige beklimmingen wachtten nog maar het waren wel de laatste hindernissen van betekenis op deze wandeling.

Bij het afdalen van de Zwarteberg passeerde ik aan nog een ander oorlogskerkhof. Het „Mont-Noir Cemetery“ werd aangelegd in een voormalige zandgroeve. Het telt 146 Britse graven, 1 Australiër, 2 Canadezen en 84 Fransen. De Fransen zijn bedacht met kruisjes, de andere nationaliteiten met een stenen plaat met een enigszins ronde bovenkant.

Een holle weg leidde van de berg af. Vanaf de Zwarteberg lagen er nog 5,4 kilometer die moesten overbrugd worden. Hoofdzakelijk in dalende lijn en zonder verdere hindernissen van enige betekenis evenwel. Wat niet betekent dat ik niet blij was om de toren van de kerk in Dranouter alsmaar dichterbij te zien komen. Helemaal op het einde kwam ik nog voorbij aan het terrein waar het muziekfestival doorgaat. Tenminste, dat vermoed ik. Op een zuil staat de buste van een doedelzakspeler. Als dat al iets betekent.

Met pijnlijke benen en zeer dorstig heb ik in de startzaal nog even uitgeblazen alvorens de rit naar huis aan te vangen. Om met Le Cid van Corneille te spreken in de landstaal van het land waar het grootste gedeelte van deze wandeling zich afspeelde: „*À vaincre sans péril, on triomphe sans gloire*“. Indien de „péril“ enigszins in evenwicht was met de „gloire“, dan zit het wel goed. En dat denk ik wel.

Ai! Beweeg toch niet zo bruusk, zeg!

De track van deze wandeling. Met alle dwaalwegen erbij en volgens GPS 55 kilometer lang!

© Michel Christiaens